

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden **kedden**.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp.

Fél évre 3 ft. pp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Előfizetheti helyben a szerkesztőségénél, vagy a helybeli könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések minden közhasználatban lévő nyelven fölvetetnek. A beigtatásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. krajcárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, ellenőri utca 62. szám Heil Adolf könyvvezető intézetében.

Kedd, september 14. 1858.

11. szám.

Első évi folyam

Mária Terézia a pozsonyi országgyűlésen.

E napokban 117-dik évnapja volt annak, hogy Pozsonyban a magyar történet legszebb eseményeinek egyike lefolyt.

Mária Terézia 1741. évi september 11-én teljes királyi díszben és hat hónapos fiát karon tartva, a magyar országgyűlés elé lép, és előadván, mennyire veszeléyztetve van az ő atyai öröksége, arra vágyó kuralkodók által a nemzet segélyét kéri, hogy a trón megmentessék. A könybe lábbadó és szenvedő kifejezésében igen szép fejedelelnő felszólításával rendkívüli hatást idézett elő. Batthyányi Lajos gróf kancellár és vele mintegy 500 országgyűlési követ határtalan lelkesedésben kivont karddal esküsznek, s az eskü így hangzott: vitam et sangvinem pro majestate vestra. Moriamur pro rege nostro Maria Theresia.

Ez az ujkor tán legszebb jelenete, és mint olyan világszerte ismeretes és a magyar leginkább e jelenet emlékénel szeret időzni, mert nemzeti jellemét ez leghevebben fejezi ki.

Noha azomban az említett, messze kihatású tény oly közismeretű, hogy annak megpendítése egy tudományos rovatban igazolva nem látszik, a történetíró még is fölhiya érezheti magát, némely körülményekre észrevételeket tenni, és egyben másban a kritika világánál vizsgálni.

Ismeretes, miszerint Majláth János gróf ezen híres eseményt nagy részt mondán alapulónak mondja, tagadván hogy a királyné az országgyűlés elején a nemzet segélyét fölkerlte, s hogy fiát september 11-kén a rendek termében karján tartotta volna, mert szerinte csak 20-kán érkezett Pozsonyba és midőn őt september 21-kén a rendek először látták, a fejedelmi fiút akkor sem ő, hanem a dajka tartotta, és felemelve mutotta. Azt is állítja Majláth, hogy a rendek nem vonták ki kardjaikat, és hogy az egészből csak annyi igaz, miszerint a rendek élénk felkiáltás által nemességüküket nyilatkoztatták ki a szorongatott fejedelelnő támogatására.

Majláth nemcsak valamennyi hazai íróval ellenkezik az ő száraz lelketlen előadásával, nemcsak az egész művelt világ közös meggyőződésével, de még a külföld legnyomósabb történetíróival is. Paganel Camille M.

francia követ és államtanácsos, ki II. József császár történetét megírta, a dolgot szintén csak úgy adja elő, mintha M. Terézia személyesen ugyan, de fia nélkül jelent volna meg a rendek előtt, és ezeket fellelkesítette, hogy kardot villogtatva halálrai feláldozási készségeket kikiáltották. Nem sokára — így folytatja előadását Paganel határozatlan idő kijelöléssel — a követek a trón zsámolya előtt találkoznak, a lotharingiai herceg esküjét fogadandók, ki az országgyűlés beegyezésével kormánytársul neveztetett ki. Ekkor történt volna egy nem kevésbé érzékeny jelenet.

Az ünnepély bevégeztetvén t. i. Ferenc azt kiáltá: „Életemet a királyságnak, a királynénak szentelem!” Erre M. Terézia a 6 hónapos József főherceget karjára veszi és a gyűlésnek oda mutatja. A szeretet egy hosszú felkiáltása hangzott mindonnan; „Hadd halljunk meg a királyné és családjáért stb.”

Ezen előadás sem egyezik tökéletesen a valósággal.

A laxenburgai császári várban Bécs mellett az ablakfestvények egyikén Mária Teréziát láthatni, miként ez, fiát karján tartva, az országgyűlésben jelenik meg. A hely, hol ez üvegekép tartatik, bizonyosan az illető történet hitelessége mellett is szól. Utasítjuk az olvasót Zschokke Henrik bajor történeteire, ki szintén azt állítja, hogy a királyné fiát karján tartva lépett a rendek elejébe; (Ausgewählte histor. Schriften XII. köt. 108 lap) de leginkább Lord Mahon „Angolország története az utrechti békétől a versaillesi békekötésig” című munkájára, hol Coxe gyanítása, mintha a királyné József főherceget nem tartotta volna karján, hivatkozással Tindalra megcáfoltatik, és átaljában a pozsonyi országgyűlés akkori eseményei Sir Wraxall, és gróf Koller közleményeinek alapján előadatnak, mely utóbbi azon országgyűlésen személyesen jelen volt. Lord Mahon élénk elismeréssel szól nemzetünkről.

Macaulay, Nagy Fridrik életleírásában szintén azt mondja, hogy Mária Terézia a kis főherceggel karján még pedig a második gyűlésben lépett a magyar rendek elejébe.

Ha szükséges vagy lehetséges volna a felhordott tanúságokon kívül még nyomosabbakat elősorolni, ezek csak Mária Terézia saját szavai lehetnének, melyekkel azt megerősíti, a mit a fenebbi történeti eseményről

elmondunk. Szerencések vagyunk még ezen legfőbb bizonyossággal is szolgálhatni. Maria Antoinette, Franciaország királynéja és Mária Terézia leánya az ő emlékirataiban nehány igen érdekes sort közöl e történetre vonatkozólag, melyek annál fontosabbak, minthogy a nevezett francia királyné őt magát az édes anyját, a dicsőült Mária Teréziát beszélve lépteti föl. Az illető hely fordításban és kivonatban így hangzik:

„Bizalmas órákban — ugymond az emlékirat*) Maria Antoinetteról — le nem mondott azon örömről, hogy Bécsről és az ő édes anyjáról, a nagy császárnéról szólhasson, a kit gyermekei szerették, jobbágyai tisztelték. Örömet beszélgetett arról is, a mi ifjusága első éveiben részvétét gerjesztette fel. Ilyenkor arca megélné, kék szemei csillogtak, és ilyen közlemények alatt gyűjtém az anyagokat az osztrák ház, az udvar némely személyeiről, Bécsről és a németekről szóló jegyzeteim számára. Én a királynét többnyire magát szólva hozandom fel, a mi annál könnyebb, mint-hogy naplóinak több füzeteit birom.“

„A lotharingiai ház a Bourbon ház mellett Európának legrégebbike. Nagy Károlytól származik az, nem asszonyi ágról, mint állítatott, hanem egyenes férfi vonalról. Gerhard, elzászi gróf óta, a sorrend megszakadt. (A többi mint ide nem vonatkozót kihagyva, áttérünk Mária Teréziának veszélyeztetett uralkodására.) Midőn Mária Terézia az apja által alapított pragmaticai sanctióra hivatkozott, melyről Jenő savoyai herceg azt mondá, hogy 100000 katona jobban fogná ezt védelmezni, mint 100000 beleegyezés, ellenségeskedéssel felelték neki. A szövetségesek szándokai csakhamar ki is világlottak. A bajor választó Linzben osztrák hercegnek koronáztatta vagy inkább süvegeltette magát, Csehország királyává azonban Prágában, német császárrá Frankfurton koronáztatta magát, miután mind e városok elfoglaltattak. Most azonban egy fiatal asszonyt igen előhaladt terhességben, hősies bátorságot kifejezni, és magát ama souverainekkel érelye, állhatatossága és nagyszívűsége által hasonló magasságra emelkedni látjuk. Szerencétlenségben rettentetlen, valamint későbbi diadalaiban szerény lévén, álladalmait beutazta, hogy a népet a maga érdekében megnyerje. Magyarországon legöregebb gyermekével karján jelent meg az országgyűlés színe előtt**) és megszólítá ezt a neki könnyen folyó és ott nyilvános tanácskozásoknál szokásos latin nyelven következő módon:

„Barátim elhagynak; ellenségeim üldöznek, rokonaim megtámadnak engem. Egész bizalmam tehát a Ti hűségteken, bátorságtokon, és kitartástokon nyugszik. Buzgalmatokra és örökösökre bízom királyaitok leányát és fiát, üdvösségük most csak tőletek függ!“

*) Címe ez: Denkwürdigkeiten aus dem Leben der Erzherzogin Marie Antoinette von Oesterreich, Königin von Frankreich. Két köt. Leipzig 1836 Literarisches Museum.

**) Megjegyzendő hogy azt Mária Antoinette mondja ugy a mint anyjától hallá.

„Elragadtatva ezen kevés, de megható szavak által a jelenvolt országnagyok, mindnyájan, csak egy gondolat által lelkesítve, kardjaikat fejeik fölött villogtatták, és lelkesedéssel hangoztatták: moriamur pro rege nostro Mária Terézia! — és a tettek megfelelték a szavaknak. Egész Magyarország felállt anyámért; München nem sokára az ő hatalmában volt. Együttal Anglia és Hollandia is, felingerülve oly igazságtalan háborun, mozgogni kezdett“ stb.

Meg kell még említeni, hogy az emlékiratokat, honnan e sorokat vettük, Valbelle marquise írta (noha a cím lapon nem neveztetik) ki a francia udvarnál kevés őszinte barátokkal bíró szerencsétlen Maria Antoinette teljes bizalmát birta, és azért Mária Terézia által is sokképen tüntetett ki.

Egy gonoszlelkű bécsi levelezője az augsburgi allgemeine zeitungnak 1857-ben azt írja ez eseményre vonatkozólag: „Tudjuk, mily áron kiáltották a magyarok egykoron ama: moriamur pro rege nostro“ szót.“ Bár ki is láthatja, hogy sem a nagy Mária Terézia, sem leánya a francia királyné szólnak arról, hogy a magyarok mentő tettük árát kérték volna, akár a lelkesedés pillanatában, akár előbb vagy utóbb. Hogy a magyar nem tud számolni, azt már sokszor halottuk, de hogy ily ráfogás megegyezne a magyar természetével, nem fogja senki sem hinni, kinek ép szíve van, és kinek eszé az indokolatlan gyűlölet el nem homályosítá.

Végre Majláth, és mindazok ellenében, a kik az ő állításának tán hitelt adnak, irodalmunk egyik bajnokára, Dr. Ötvös Agostonra hivatkozunk, ki előttünk állítá, miszerint Jankovich Miklós híres gyűjteményében Thuróc megye az 1741. évi országgyűlésen jelen volt követeinek megyéjükhöz intézett hivatalos jelentését olvasta, melyben ezek kétségtelen szavakkal azt írják, a mit mi magunk is a fenebbi bizonyítványokkal tisztába hozni akartunk.

Pesty Frigyes.

A természettudományok befolyása és feladata.

Jelenkorunkban a természettudományok valóban hatalommá váltak, — a tágitott értelem által, melyel az emberi lélek a természet lényébe behatott — nem csak a népek anyagi jóllétére de szellemi kifejlődésére is nagyszerű befolyást gyakorolnak — és ezen befolyás éppen az, a mi korunkat a lefolyt évszázadoktól leglényegesebben megkülönbözteti.

Mindenütt a legszélesebb körökben hazánkban is azon őszinte törekvés mutatkozik, a tudományokat általában de főképp a természettudományokat az avatlannak világos s egyszerű rajzolatok által érthetővé s érdekessé tenni, neki az életteli gyömolcsöket mutatva, melyeket gond s szorgalommal ápolt kertje nyújt — azokat is tanulmányozásainak elismerésére kényszeríteni

kik ezeket csak mint sötét tudós tevékenységet tekinteni szokva valának.

Ezen nézettől áthatva a tudomány több ágai felett könnyen érthető előadások tartására — népies iratok kiadására több társaságok keletkeztek, s mindig több elterjedést s részvétet találtak.

Ha látjuk, mily messze hatott az emberi lélek a természet törvényeinek ismeretében, hogy tanulta lépésről lépésre előnyomulva — a természet vad erőit uralni s céljai betöltésére kényszeríteni — ha látjuk a villanydelejesség elvének practicus alkalmazását egy percben 60000 mértföldnyi sebességgel hirhordóként az ember kezébe adva — a vizgőt, az előbbiekhöz nem is hasonlítható sebességgel hajókat s mozgonyokat indítva — gépekben majd a gyármunkás vagy kézműves vagy földmivelő szerepet viselve — egyedül teremtve az emberi akarat által a jobbitott távesőveket, melyekkel felhatunk az egekre a csillagok mozdulatjait vizsgálva — mindezt látva lehetlen, hogy benső megindulás s a legfensőbb lény iránti hála nélkül ne bámuljunk az emberi lélek erejét, meggondolván az emberi elme mily szép tulajdonokkal vagyton felruházva.

De mindez büszkévé s elbizottá nem teheti az embert, sejtven, mily tágas kör marad még szemlélet s kísérletének.

Túlbecsültté nem fajulhat soha e bámulat, mert az inductiv tudományok tan s tovább fejlődési módszerének valódi ismerete nagyon is tisztán mutatja a határt melyen túl mi, sem szemlélet sem következtetések által az absolut igazat vagy igazságot feltalálni képesek nem vagyunk, a hol a hypothesis lép a valóság bizonyosság helyébe.

Ezen tekintetben a természettudományok tanulmányozása bölcsészeti tekintettel bír.

A természet bölcsészeti iskolának ábrándjai csak a természettudományok előmenetelei — az inductiv módszer kifejítése által szoritattak semmiségbe vissza.

A természettudományok ismerete nélkül nem bírhatunk tiszta értelemmel napjaink szellemi kifejlődéséről — valamint lehetlen az ipar s földművészet fejlődése vagy haladása felett kellő fogalommal birni ha nem vagyunk képesek a befolyást méltatni, melyet a természettudományok a nemzetgazdászati s lényeges főtenyezőire gyakorolnak.

A mi itt a természettudományokról általánosan mondatott, a physikáról is állítható.

Az emberi szemlélet minden szakjában a physika egy nélkülözhetlen segélytudomány, de a természettudományok szellemi s anyagi jelentősége miatt a physika alapnézeteinek ismeretét egy mívelt sem nélkülözheti. Minden mívelt emberben a kívánság támadjon a tárgyakat közelebről megismerni s így ismét egy hatalmas köteléssel magát az emberi nem előhaladásához csatolni.

A tudományok az egy nem teremtett bölcsességnek gyermekei, és a legfensőbb lény áldozárjai.

Ezek tanulmányozására időnkét fordítani hasznosabb mint mulékony közhaszonnélküli, a sokaság

lelkét is csak egy napig betöltő tárgyakkal foglalatokodni — vagy a még a jobbak lelkét is billincseiben tartó eszmenélküli, korunkban annyira elterjedt irodalomra vetni magunkat, vagy csak egyedül élvezve természetünk mélyében gyökerező tudás vágyunkat alányomva ez élten átiramolni a nélkül, hogy azt egészen átölhelhetnénk.

Kevés ember képes az általános találmányok sorát szaporítva a tudomány tündöklő világában ragyogni.

De mindenki, a ki csak szerény talentommal bír is, az igazságnak bizonyítványokat szolgálhatni reménylhet s képes is.

Az egyszerű csiga, melyet tengerpartján vagy halom lábainál a gyermek játszva felemel, sokszor éppen oly nagy jele földünk egy nagy átalakító catastrophiájának mint az óriási tengeri állatok nagy csontjai, melyeket a természetbuvár sok munka s kereset után a homok közben feltalál — egy kis pénzdarab épp úgy bizonyíthatja egy birodalom feldúltát mint egy nagy obelisk s roppant nagy diadalív.

A ki csak egyszer élvezte azon megnyugtató s boldogító érzést, melyet a tudomány ápolása nyújt, a szélesebb látkör mely előtte nyílik s melyel távol éghajlatok alatt is feltaláljuk a rokon képleteket s otthon érezzük magunkat, mert nem környeznek csak idegen tárgyak, az valóban örömmel fogta tágitani ismerete körét, s rendeltetésének így eleget tenni.

A ki a természetbuvárlás eredményeit nem a míveltség egyes fokaihoz vagy a társasági élet egyéniségi kívánataihoz arányban, hanem az egész emberiségezi nagy viszonyában tekinti, annak ezen buvárlásnak legboldogítóbb gyümölcse, a nyereség abban mutatkozik, hogy a természet élvezését nagyobbítva, kiterjesztve s nemesítve látja, mond Humboldt.

Élte olyan mint egy emberé, ki lelkesedett szeretettel élvezi a természet szépségeit — törvényeit ismerte — s ki napjait egy a legszebb virágoktól ékesített kertben tölti.

Itt egy pompás virág a napsugarak minden szépségeit kifejté, — ott egy szerényebb éppen most nyílófélben — mellette egy, mely csak csirázni kezd és lassan halad vég kifejlődéséhez s minket csak reményleni hágy, de tudjuk, hogy bizonyos a törvény, melynek értelmében ő is a világosság s melegnek adóját lefizetendi, és azért bizalomtelve folytatjuk vizsgálatainkat, és várjuk eredményeit.

S ha szerény tapasztalatait össze szedvén a már össze szerkesztett egy cél után törekvő bizonyításokhoz leteszi, akkor bizonyosan a legnemesebb célt érte el, mely után ember törekedhet s a miért a tudományt forrásából meríteni sietett; e cél: saját egyéni és nemének jóllétének vagy tökélyének előmozdításáért.

A természettudományok bármely szakja felett irt tárgyalások csak akkor érthetők, ha e tudományok feladata elosztási és tovább fejlődési modora valamint a testek általános alap tulajdonságai, melyekre minden szemléletben s kísérletben hivatkozunk ismeretese; e

szempontból kiindulva csak röviden érintjük e tárgyat, minthogy szándékunk alkalomszerűleg több természet-tudományi értekezéseket a t. olvasónak nyújtani.

Az egészen könnyen irt kevés szellemi megerőtetést igénylő tudományos tárgyalások többnyire csak a valódi értelem kárára szolgálnak, néhány jól helyezett phrasison kívül alig nyújtva többet a mi valóban tanulmányul szolgálhatna.

E kezdeti alapfogalmak ne riasszák vissza a t. olvasót mert csak ez alap megszerzése vagy emlékezetbeni felfrissítése által lehet könnyebb modorban, nem egészen száraz tannyelven irt tárgyalásokat valódi haszonnal olvasni.

Adriai Péter.

Levelezések.

Versec, september elején. Mióta Versecet a vaspálya átszegi legjobb kilátása van, hogy az alföld egyik legkitünőbb városa legyen; már a bécsi nagykereskedők megbízottjaikat e vidékre küldék csürok és egyéb gabona lerakásra alkalmas épületek kibérlésére. Miután ők e szerint az áru cikkeket az első kézből t. i. a természetől veszik, termény kereskedőink sok nyere-ményt fognak kiszalasztani, ha üzletüket több körülállással és tevénytéssel nem üzik. Az ő előnyükre az szolgálhat tán, ha vételeiket mindig kész pénzben kifizetik, mert a bécsiek mindig váltokkal fizetni szeretnek, a mivel azonban természetű népünk megbarátkozni nem akar.

A borkereskedés nagy mérvben gyakoroltatik, — de mennyire fog az emelkedni jövőben — midőn Versec határa évenként 250000 — 300000 akó bort természet, ide nem számítva a vidéket mely azelőtt is Versecre adta el borát.

Eddig már mintegy 50,000 akó részint asztali részint aszu bor vitetett ki Bécsbe és Regensburgba s mind e mellett lesz még Versec borkereskedőinek pincéiben 500000 akó asztali s 100—200 akó aszu bor. Hatz urnak magának több ezer akóra menő asztali és 60 akó aszu bora vagyon; — tetemes mennyiség hever Jankovits ur és más sokaknak pincéiben. — Az asztali bor ára 6 frt. az aszu boré 40 frt.

Fa szükében sem leendenek többé a gazdasszonyok — s nem lesz okuk sopánkodásra, hogy nincs honnét fát venni — ezentul lesz honnét venni és olcsobbat az eddiginél — csak legyen miből. — Becker cs. k. pénzügyi tanácsos és kerületi igazgató ur a várossal értekezett, egy faraktárnak szolgálendő üres helynek ingyen által engedéseért a vaspálya közelében. A fa Facset Leukosest, Szudriás, Bállinc és Rekás erdő kerületeiből Temesvárig a Bega vizén fog usztattatni — és innét Versecre vaspályán szállitatni. Versecnek van tehát gabonája, bora, marhatenyésztése bőségben; van jó vize s lesz nem sokára az eddiginél olcsóbb fája.

Selyemtenyésztése is van, és midőn erről szólunk, Versecet mindig meg kell neveznünk; különösen Herczog asszonyság foglalatoskodik vele, kinek selymét a magos kormány, finomsága egy jósága miatt két ízben dicsérrettel tüntette ki. — Herczog József ur igérni szives volt, hogy a selyemtenyésztésben tett több évi tapasztalásait a Delejtüben közlendi. — Van itt helyben selyem gombolyító intézet is, melynek tulajdonosa Specht József úr, — ez a megtekintésre igen nagyon érdemes. Gözzel megfojtják a gubót, gözzel mozgásba hozzák a motolát, melegítik a vizet, stb. Rend s tisztaság tünteti ki az egész intézetet. Mellékhasználatra egybeköttetésbe hozatott egy gözfürdő is.

Egyáltalában a vidék népe nagyban törekszik a selyem tenyésztés előmozdítására, és komoly szándokát, ezen iparágot jövedelmezővé tenni azon készség tanúsítja, melyel e vidéken a község legelőiből epreseknek szükséges tért engedtek kihalítani.

Versecről Kis-Zsám helységbe rándultam ki, hol az ottani jegyzőnél Csiky Istvánnál egy még kevésbé ismeretes, különös fajú disznót láttam; — kérdésemre értesültem, hogy ezen disznók Olaszhonból hozattak Brankovich szerb ministeri titkár által, ki is azokból nevezett jegyzőnek mint sogorának párját 25 darab aranyért engedé által. Ezen disznók színre feketék, szőrük kevés, és majdnem kopaszok, nevezetesség szintén testi hoszszaságok, azonban hizlalásra felette jók; azon kívül szaporaságok igen nagy, úgy hogy 2-szer de sőt 3-szor is fiadzanak egy évben s rendszeren 13—14 malacot. Csiky István t. c. Karácsonyi Guido urnak mint e helység birtokosának egy párt által adni szándékozik, hogy a tenyésztés minél inkább előmozditassék.

Ugyan e helységet egy 1½ láb szélességű és alig 2 ujni mélységű patak átfolydogálja — melyről a lakosság azt regéli, hogy ezen pataknak forrása a falu végén oly erős volt hogy annak árjától gyakran remegtek; miért is azt előbb tollal, azután ronggyal s végre szalonnával tömték be, mig annak nagy árja fékezett. Azon korban nem gondoltak malom építésre, s másként mit ártott volna, ha a patak az a nélkül is üresen álló kerteket megöntözte volna! — igaz, vize most a lakosokat nem háborgatja — de az is igaz, hogy annyi sincs, mennyiben vásznat fehérítsenek.

Rittberg, aug. hó 25-kén 1858.

Tegnap, azaz folyó hó 24-kén egyházi örömmünnepet ült helységünk népe, mert ekkor teljesedett be ama rég ohajtott vágya, hogy épülendő protestans templomának sarkkövét diszesen letétni s megáldatni lássa. — Szép számú vendégsereg gyült szertartással össze ez ünnepélyre, s az idő is, bárha reggel felhős volt az ég s esett: délfelé, a szertartás kezdetével kitisztult, s mintegy kedvezni látszott az egybesereglettek kívánatának. Megható volt hallani, midőn a már három ölnyi magas, s lobogókkal ékített falak közt fölzenge a hivek ajkairól az ének. Helybeli lelkész ur érdekes beszédet tartott a templomok keletkezteről, azután

pedig felolvasván a templom-építést megengedő okmányt, ezt, a helység jelen állapotáról szóló irattal együtt — mely szinte felolvasatott — üveghengerbe rejté, melybe új pénzdarabok is tétettek, s végre a felkoszoruzott szelencét a templom déli sarkába bocsátván rátevé az első követ. — A szertartás végeztével a vendégek s a helység előjárói zöld ágakból állított sátor alá terített asztalokhoz ültek; vigan folyt az ebéd, szólt a zene, s mozsarak durrogása közt toastok mondattak. Ebéd után táncra kerekedtek a helység fiai és leányai, s járták egész késő estig.

Lesz tehát Rittbergnek három év mulva díszes tornyu, husz öl hosszú szép temploma; a területet, melyen épül, mélt. báró Sina Simon, a lelkes hazafi, ajándékozta e célra a helységnek. — Van továbbá híres hetivásárja, első országos sokadalmát pedig s e p. t. hó 13-kán tartandja meg; legközelebb póstahivatalt is nyer. Adja Isten hogy e tősgyökeres magyar helység valamint eddig, úgy ezentul is évről évre előbbre haladasson!

K.

T Á R C A.

Az achemenidák utóda.

Irta

T h ö b e y.

(Folytatás.)

Ez pajzsomon tört el; ki leselkedhet életem után? gondolá Ardesir.

A bozót, melyben Ardesir állott, az erdő egy tisztásával volt körülvéve. A ki tehát e bozótból ki akart menni, annak okvetlen ama tisztáson kellett áthaladnia. Minthogy pedig a platanus, mely mellett Ardesir állott, magasabb volt minden körüllevő fáknál, tehát hegyéről be lehetett tekinteni az egész tisztást.

E gondolatok, mint villám cikázták át Ardesir elméjét, ki két szempillantás mulva a fa hegyén termett.

Ardesir a tisztásra tekintett, melyen azonnal felnyergelt paripát vett észre, mely egy fiatal fához volt kötve. Néhány perc mulva a bozótból fényesen öltözött férfi, kibén Ardesir azonnal Bassakesre ismert, bontakozott ki és sietve közeledett a lóhoz, mialatt gyakran hátra tekintgetett. Midőn elérte a paripát s annak kötőfékét eloldotta, gyorsan nyeregbe veté magát s vágatva távozott.

Tehát ő, Bassakes; a nyomorult! szólt Ardesir magában.

Különös főúr, folytatá gúnyosan az ifju persa, ki egy közharcos érdemét használja fel s egy közharcos orgyilkosává akar lenni.

Azután eszébe jutottak Ardesirnak a különös körülmények, melyek közt megtámadtatott. A kardról vette észre, hogy öve megtágult s midőn ezt megszorítandó hátra nyult, véletlenül elhárítá a szurást. Ez időtől fogva Ardesir bizni kezdett a sorsban s szerencséjében.

Ormuzd csodát tett, gondolá, s Cyrus kardja megmentett. Ormuzd örökdik az utolsó Achemenida felett és segíteni fog hivatásom teljesítésében; és Cyrus kardja az eszköz, melylyel Ormuzd segíni fog.

Ardesir még mindig a platanus tetején ült s a tovavágató eunuch után tekintett. Erős szél kezdett fújni s Ardesir le akart szállani. Megfordult tehát a fán s ekkor tekintete a kertbe esett.

Ardesir szemei kápráztak; egy előtte eddig ismeretlen érzelem oly erővel rohanta meg, hogy agyát szédülni érzé s mellét szive dobbanásai által, széjjel szakíttatni vélte.

Nem az illatos rózsálgetek s nem márvány kéjlakok tekintete lepte meg őt annyira; ezeket elfoglalt, egy pontra szegzett szemei egy pillantásra sem méltaták.

A faltól csekély távolságra tó terült el, melynek, most a szélről erősen ringatott, hullámain kisdéd, gyékényből művészeleg font sajka uszott.

A sajkában ifju hölgy állott, pompás keleti öltözetben. A hölgy oly tündöklő szépséggel bírt, milyen csak keleti népek forró véréből és csak Azsia égető napja alatt fejlődhet. A nemes alaku, tojásdad arc halavány s hófehér volt. A setétpiros ajkak alól a világ minden gyöngyénél szebb fogcsorok néha tündöklöttek elő, vakító fehérséggel. Két keskeny, setét szemöldök tizszeresen emelé a magas homlok havasságát. Es két szem, oly fekete mint az éj, oly sugárzó mint a hajnalesillag s oly ábrándos mint egy persa szerelmi dal, két hódító szem, hosszú selyempillaktól környezve adott az angyalarenek magasztos kifejezést. Gagáthajak, tömött göndör fürtei ömlöttek gazdag sokaságban a selyem kaftánra, mely a legbájosabb testet fedé s mely nem titkolá el egészen a fejlődő kebel igéző körrajzait. A havaslábacsák parányi, piros papucsokban rejltek. Ardesir meredt, mozdulatlan szemekkel, bámulta a hölgyet; szive hangosan dobogott s keze melyet keblére szorítva tartott, erősen reszketett a belső megindulástól.

Sokáig állott Ardesir mozdulatlanul, mintha bámuló szemével magához akarná húzni a hölgyet, ki egy pillanat alatt az ifju perzsa rajongó, s szívégető lánggal fellobogó, első szerelmének tárgyává lett.

Végre feleszmélt Ardesir s lelke mely eddig az imádott hölgyet ölelte körül, visszatért a megindulástól reszkető testbe. Csak most vette észre Ardesir hogy a nagy szél és csapkodó hullámok által erősen ringatott sajka, félig megtelt vízzel s közel van az elmerüléshez. A hölgy, gyenge kezében ügyetlenül forgatott egy kis evezőt, valahányszor egy erősebb hullám csapódott a sajka oldalához, színét változtatá s ajkain gyöngéd sikolyok törtek ki, melyeknek ezüst csengése Ardesirt kimondhatlan érzelmekkel tölté el.

Ardesir egy perc alatt lecsatolá páncélját s miután azt a sisakkal együtt a földre vetette, nyaktörő vakmerőséggel áthajítá magát a kertben álló platanusra, melyről villámgyorsan leereszkedett s a fa és tó közti tért két ugrással haladá át s a harmadik szökéssel a vízben volt. Ardesir, mint minden testgyakorlatban, az úzásban is kitünő volt, s néhány pillanat alatt elérte a sajkát s erősen megragadá annak oldalát. Ez által azonban a sajka azon oldalra hajlott, melyen Aldesir megragadta s ennél fogva tökéletesen megmerült. A szép hölgy egy sikoltással tünt el a hullámok közt s csak a hosszú selyem haj volt látható a víz színén; e hajat ragadá meg Ardesir s annál fogva magához húzá a karsu testet, melyet most jobb karjával magához ölelt, a bal karral s lábaival pedig erősen evezve közeledék a parthoz, melyet nem sokára elérve, kiszállott a szárazra s kedves terhét a gyepre fekteté. Ardesir megjedtt az ájult leány arcának sápadtsága felett s azt hitte volna hogy hullát hozott ki a vízből, ha a hölgy szívének dobbanását nem érezte volna a magáén midőn szép testét magához szorítva, úszott.

Ardesir szemei ittas tekintettel függtek az igéző alakon; Oh mily szépen is feküdt ott a zöld fűben: a szép fő a hófehér bal karon, melyről a kaftán ujja vissza csúszott, a kerek karon nyugodott. A gyönyörű arc, melyet a dús fürtök kecses rendtelenségben környeztek, halálsápadt volt s az ajkából minden csep vér eltávozott; a jobb kar s kéz ki nyujtva feküdt.

Oh mint szerette volna Ardesir e parányi havas kézre szorítani ajkait; odaadta volna hátralévő éveit s túlvilági üdvösségét ha azt bátorságban meg tehetné volna; de hátha ép azon percben melyben merész ajkaihoz szivta volna az átlátszó finomságu bőrt, ha éppen akkor ébredt volna fel a hölgy s egy megvető tekintettel büntette volna őt, a közharcost ki talán a király leányát vagy testvérét merte érinteni; az iszonyu lett volna.

És midőn Ardesir nyugtalan tekintettel kísérte a hölgy emelkedését, midőn észrevette hogy a sápadt ajkak pirulni kezdenek s az arc visszanyeri az élet kifejezését, akkor jutott eszébe, csak akkor hogy most talán utóljára látja e vonásokat, melyek rövid idő alatt oly mélyen vészték magokat szívébe. E gondolat kimosan hatott reá s a persa ifju keblét össze szorolni érzé s szívében véghetetlenül keserű érzés foglalt helyet.

De oldalamon Cyrus kardja, gondolá Ardesir, kibem e percben felforrnt őseinek büszke vére, egy szavamra fegyvert ragad minden persa s akkor enyém a parth király minden birtoka, s fegyverjog által lesz enyém e hölgy. Én achemenida vagyok.

E pillanatban az ájult hölgy felnyitá szemeit; Ardesir összeresztett midőn ama nagy, éjsötét szemek tekintete reá esett.

Neked köszönhetem életemet, harcos? szólta a hölgy miután egészen magához tért.

Ardesir, ki véghetetlen zavarában nem tudott felelni, mélyen meghajtá magát.

Fogadd ezt köszönetem jeléül, éltem megmentője, mondá a hölgy, drágakövekkel gazdagon ékített karperecét lecsatolva s Ardesirnak nyujtva.

Urnóm, szólta Ardesir visszalépve, mialatt arcát setét pir borítá el, urnóm, ne hidd hogy miután a vízből kihoztalak, azért maradtam itt addig míg felébredtél ájulásodból mert jutalmat vártam, csupán arról akartam meggyőződni hogy tökéletesen veszélyen kívül vagy-e.

Ardesir kezeit mellén keresztibe téve, mélyen meghajtá magát s távozni akart.

Várjál még vitéz harcos és bocsáss meg ha akaratlanul megsértettelek; nem szeretném ha életem megmentője neheztelve válna el tőlem. De szólj, mivel hálálhatnám meg nemes tetteidet? Én Parmys vagyok, a király unokahúga, s kéresemre Artabanus teljesítendi bármely kívánatodat.

Urnóm, hercegnő! szólta Ardesir, ha mindenkép meg akarod életed fizetni, tehát kérlek, bár csekély tettemért nem örömet fogadok el jutalmat, kérlek eszközöld ki a királynál hogy szabad legyen visszatérnem hazámba, Persiába.

Te Persa vagy? Miként lehetséges így hogy e kertben vagy, hol a testőrök közül csak a parthok szoktak őrt állani.

Ardesir most elbeszélte hogy ő a kertben kívül állott őrt, hogy mely okból küszört fel a platanusra, s hogy meglátva a hercegnő veszélyét, mily módon jött át a királyi kertbe.

Valóban, nemesszivű persa, mondá Parmys, nagy hálával tartozom neked; tetted kétszeresen nemes, mert kétszeres életveszélyben forogtál: először midőn ama nyaktörő úton, a fák ágain jöttél át és másodszor a vízben hol nehéz fegyverzeted miatt magad is könnyen elsüllyedhettél volna. Szólj, minek köszönhetem én e nemeslelkű önfeláldozást, én kit ma láttál először, kihez nem kötnek semmiféle kötelek, én ki a parth nemzethez tartozom, melyet ti persák, mint tudom gyűlöltök.

Oh hercegnő, szólta Ardesir, szemeit lesütve és elpirulva, azt mit én tettem, minden persa megtette volna.

Parmys gondolková lett.

Mi neved, vitéz persa, szólta hosszú hallgatása után a hercegnő.

Ardesir, Szaszán fia, felelt hősünk a büszkeség némi vegyületével.

Most ismét hosszú szünet közetkezett, mely alatt Parmys gondolatokba merülve tekintett a tó vizére, Ardesir szemei pedig a hercegnő arcán függtek.

(Folytatás következik.)

Heti szemle.

— Hányszor nem olvastunk már folyó iratainkban, hogy a gyógyszer az ebdüh ellen megvan találva, és hogy ezentul nem fogunk hallani elmarás következtében megdühödött emberek szörnyüségés haláláról. Pedig még nem rég hasonló szerencsétlenségekről olvastunk hazánkban. Ezen tapasztalás bennünket következő közleményre készit. Kis-Beeskerek mezővárosában, mely Temesvárhoz egy állomásnyira esik, gazdag szerb paraszt lakik, ki apjától örökölte ama titkot, miként lehet az ebdüht gyógyítani. Annnyit tudunk felöle, hogy a paraszt, ha segélyét kéri, kimegy a rétre és bizonyos gyökért kapar ki, télen azt még a jég kéreg alól is kivájja, mert a gyökért csak friss minőségében sikeresen lehet használni. Tudjuk, hogy az ilyen közlemények az orvos urak által nem jó szemmel vétetnek, hanem mi a köztapasztalásra hivatkozunk, és evvel szemközt minden gyanunak el kell némulnia. A kinek gyógyítását ama paraszt elvállalta, ez még is volt gyógyítva. Volt eset, midőn veszett kutya a disznónyáj közzé jutott, és néhány állatot megharapott. Az a kérdés támadt tehát, melyik állat maradt meg a kutya által, melyik disznó harapta meg más társát, — és miután az nem tudatott, tehát az egész nyáját le kell-e öldönsni hogy több szerencsétlenség ne történjék? Az említett paraszt ekkor meghagyta a községnek, hogy a következő napon az egész disznónyájt ölben zárva tartsák otthon. Eljött aztán a maga gyökérével, beadott minden állatnak belöle, és megszüntetett minden aggodalmot, — mert a veszettség legkisebb nyoma sem mutatkozott. — Ezen gyógyítási titok atyáról fiúra szállt, és némileg a család jövedelmi forrását képezi. Méltó volna hogy a kormány megvásárolja ezen titkot, s aztán kihirdesse a közjó érdekében.

— Több gazdasági lap azt a hírt hozza, hogy az őszi barack levelei méreg hatásával bírnak a marhára nézve. Csak néhány őszi baracklevél evése már halált hoz a marhára.

— Fővárosi lapjaink folyvást panaszolkodnak a magyar műegyesület ellen, hogy ez nem gondolva nevével, nem a részvényeseknek ohajtásaival, csupán csak külföldi mesterek festményeit vásárolja, még pedig jó drágán. Alkalmasint már nagyon is jól megy dolga az intézetnek, mert úgy fitymálja a nyilvános megintéseket. De mit csinál majd akkor, ha cserben hagyja az eddig pártoló közönség?

— Aradon magyar lap fog keletkezni, címe: „Aradi hiradó“ és october 3-án fog megindulni. Szerkesztője Grünwald Manó a lapnak localis szinezetet kíván adni, és kereskedelmi és ipar hireken kívül, szépirodalmi cikkeket is hozand. „Szerencse föl!“ a szomszédnak.

— A „Szerbski Dnevnik“ azt írja, hogy Ujvidéken csalók az uj pénz nem behozatalából már is hasznot igyekeznek huzni; ezek t.i. a földmivelöket uj pénzzel fizetik ki, és avval hitegetik, hogy ezen uj pénz szintén névszerinti értékével bír a réginek. Ezen csalók e szerint 40 száztoli nyereményt vettek a szegényeken.

— Boldog emlékezetű Bene Ferenc kir. tanácsos végrendeletében számos jótékony alapítványai között 2000 darab

aranyat hagyott a végre, hogy ez összegnek hatos kamatait a pesti orvosi kárnál alkalmazott magyar assistensek legjelesbire utazási költségül nyerve évenként. (M. Sajtó)

— Filipován Bács megyében Jurits Jerchó esztergályos háza végén dél keletre néző szűk kertcskéjében egy 25 évesnyi szőlőtő van, a mely 1857-ben 2 akó bort adott, de a mult erős tél folytán végképen ki fagyott. Apathinban szinte van egy hasonló szőlőtő, de ez is e tél folytán sokat szenvedett mert szinte takaratlan volt mint mindig szokott lenni.

— Versecen és környékén a távirati oszlopok már le vannak rakva, csak a sodrony felhuzása még hátra van. A távirati hivatal számára szükséges helyiségek már be vannak rendezve. — Ugyan itt a gabonaneműek ára az utolsó hetivásáron 3 pengő krajcárral lejjebb szállt, — a bor ára megállapodott.

— Német- és szerb Csanád falusi községek Bácságban mezővárosi rangra emeltettek.

— Zomborról azt írják a Tanodai lapoknak, hogy Bácskának ezen városában a tanítók mai napiglan éjjeli őrzésre megjelenni köteleztettek, ellenkező esetben 24 pkr. strázspénzzel bünhődnek; a józan gondolkodással meg nem egyezhetett azon eszme fejekben, hogy a tanítók fölmentessenek a bakterozástól; képzelni lehet, mily tanítást adhat álmos, ki nem nyugodt fél-beteges tanító másnap tanoncainak.

— Saphir M. G. az ismeretes humoristicus író meghalt Badenben, f. évi szeptember 5-én. Született Lovas-Berényben.

— Australiában, Balarat közelében egy 224 fontos aranydarab találtatott. Ezen darab majdnem csupán tiszta aranyból áll, és 8 fontnyi, varlából és agyagból álló keveréket tartalmaz. Azért azonban a magyarok ki ne vándoroljanak oda.

— (Beküldetett Pozsonyból.) Nincs kesvesebb mint azon mulasztásokért felszállalni, melyekbe némely kiadók vállalkozók az irodalom és művészet terén esnek. Pedig még sem kerülhetjük ki, hogy azt tegyük. Gyulay Károly ur, már holnapok előtt előfizetést hirdetett Erdély, Horvátország és a határvidék regényesebb tájainak kömetzetü képeire. Husz képek árát 20 pft-ra szabta, és erre előlegesen 3 pftot vett fel. A husz kép közül azonban eddig csak 3 jelent meg, és ennél több (legalább Pozsonyban) nem látható. A kiadó az előfizetőkkel most már nem gondol. Vajjon nem tartozik-e a közönségnek nyilatkozattal, ha képeinek elkészítésében netán véletlen akadályra talált?

— Szakálházon nem rég igazi tragicomodia történt. Ezen helységben sváb vénasszony tartozdik, ki kuruzsolásért bevádoltatott. Ez iránt vizsgálatot tartandó, egy községi orvos küldetett ki, mely alkalommal kitiint hogy ama vén asszony kuruzsolásának legközelebb két ember esett áldozatul. Az egyiknek t. i. kinek fájos szája volt, vizet adott, hogy száját vele kiöblítse. Ennek a viz leette egész száját, és áll kapcáit, — ezért kevésre azután meg is halt. Egy másiknak porokat adott be, mire ez szinte kiadta lelkét. Az orvos valatni akarván a bűnöst, ettől semmi feleletet kinyerni nem tudott, legfelyebb csak annyit mondott: ha ön orvos ugy hát tudnia kell, mit tartalmazott az orvosság, és így ne kérdezen tovább. Az orvos fenyegetődvé közeledett az asszonyhoz, de a vén furia villámsebességgel ugy arcul csapta őt, hogy a gyenge ember hátra tántorgott. Ez nem elég, a szegény orvost hosszú hajánál is ragadta meg, ezeknél tartva egy párszor földre ütötte, azután őt a vas kemencéhez vonszolva, fejét nehányszor irtalmatlanul ahhoz csapta. Ezen jelenet szótlán és tétlen tanúlként viselték magukat a falusi sváb bíró, eskütt és jegyző.

— Megkaptuk a Sárközi naptár 1859. évre szőlő, Kalocsán megjelent folyamát. Ára 10 pkr. Tartalma változatos, és ajánlható.

— Azon jeles országot, mely Lunkányt Ruszkberggel köti össze, és melyről lapunk első számában említést tevénk, már teljesen elkészült. F. hó 25-én gróf Coronini kormányzónk

ő excellentiája Krassó vidékét meglátogatandja, és az alkalommal Haber Julius ur társaságában ezt az utat is fogja bejárni.

— Sarkady István előfizetést hirdet történeti beszélyeire. A két kötet ára, helyben 1 fr. vidékre postán bérmentesen küldve 1 fr. 20 kr. pengő pénzben. A bolti ár 3 pengő forint leend.

— Kedves hírt mondunk a tudományos irodalom barátainak. Heckenast Gusztávnál megjelent „G. Bethlen Miklós önéletírása;“ kiadta Szalay László mint a „magyar történelmi emlékek“ második kötetét. Ára 4 pft. Szintén Szalay Lászlótól legközelebb meg fog jelenni három történeti essay, és rövid idő alatt kapható lesz Ráth Mór könyvkereskedésében. Ily munkák a legnagyobb pártolásra méltók, és bizzunk hogy ez nem is fog hiányozni.

— Örömmel értesülünk, hogy Lónyay Menyhért jeles hazánkfia felsőbb helyen legközelebb engedélyt nyert Szabolcs vidékén „Felső tiszai gazdasági egyesület“ címe alatt vidéki egyletet alakítani, melynek hatásköre Szabolcson kívül a szathmári síkságra és a hajdu városokra terjesztetnék. Az indítványozó ur s buzgó ügytársa gr. Degenfeld Imre Nyiregyházára, f. hó 20-ra hirdették ki az alakító gyűlést s részvetre szólíták fel az értelmes és tevékeny nyiri birtokosságot.

(G. Lapok.)

— A több év óta Velencében tartozkodó pesti születésű festész Schöff, ki kalandos és művészeti ismeretekben gazdag indiai utazása miatt a legszélesebb körökben kitüntetésben részesült, vázlatai és számos olajfestményeiből egy kiállítást rendezett Londonban, mely a magas bemeneti díj (egy jegy egy font sterling azaz mintegy 10 pft.) dacára szorgalmasan látogatattik. A merész festész, kinek kolossalis festményét a lahorei királyi udvart, közelebb a párisi „Illustration“ fametszetben közölte, s kit az angol aristokratia legkitünőbb tagjai s a malakoffi herceg látogatásaikkal tisztelnek meg, jelenleg a keletindiai társasággal alkuban van gazdag képvisarnoka megvásárlása iránt, melynek képei s vázlatai kizárólag indiai tárgyakat ábrázolnak, ennél fogva a társaságra nézve kétszeres jelentőségű szerzeményt képeznek. — Örömmel jegyezzük föl e sikert — írja a „B. Hírlap“ — melyet ezen hazai festész magának a külföldön kivivott, miután az mind neki mind hazájának becsületére szolgál.

— Merész rablás történt három nap előtt Nagy-Becskereken a nemzeti bank ottani javadalmak tisztartóságának pénztárán. Egy éjjel t. i. a Wertheimi pénztárt, melynek sulya 10 mázsát nyomott, több ezer forintmaradó tartalmával együtt ellopták. Micsoda segédeszközökkel vitették véghez e merénylet, eddig még nem tudatik. Tehát a Wertheim féle pénztárok sem biztosok.

— Zágrábban a színházi bizottmány — írja a „P. N.“ a déliszláv színirodalom emelése végett három jutalmat tüzött ki, még pedig: 1300 fto a legjobb magasb eredeti drámára; nem tekintve a tárgyra és alakra; 2200 fto a déliszláv népeletről meritett legjelesb nép nézőjáték- vagy vígjátékra; 3100 fto a nevezett fajokhoz tartozó bármely darabnak legsikerültebb fordítására. — Tehát itt a fordítást sokkal jobban díjazák mint az eredeti dolgozatot.

Temesvári ujdonságok.

* A mult héten (sept. 4-én) az Ó-Majorok külvárosából tejes kancsókkal a várba készülő 6—7 éves fiut egy, a házból kiugró kutya nyakon ragadta, és gégejét tépte ki, — a vad állat a fiu combját is szakítá el. Mikorrára a szerencsétlennek anyja a várba haza jött, már megszűnt élni.

* Temesvárott nem rég a környék tanítói beidézttetvén meglehető számmal jelentek meg, hogy hivatásukra nézve némi utasításokat nyerjenek. A köznép ezen sok ősz főt, és fáradságos hivatásának nyomait viselő embert látván, nem

tudta mire vélni, és így köztük az a hír támadt, hogy a vidéki tanítók behivattak új ABC-t tanulni.

* Kellemes benyomást tesz a nézőre városházunk napról napra mindinkább befejezéséhez közeledő megújítása. Hogy ezen épület tökéletes átalakítása már a legsürgetősb teendők közzé tartozott, nem fogja senki sem kétségbe venni, ki csak egyszer is az utolsó években annak, inkább régi omladványhoz mintsem egy municipalitás középületéhez hasonló belsejébe lépett, és a 17,0000 pftot, mibe az átalakítás kerül, szükséges kiadásnak vallja az egész város. A fejedelmi biztos Marquet ur, ki már annyi érdemet szerze magának hivataloskodásának rövid ideje alatt, az épület elkészülte után, annak második emeletében szállást foglalandó, de az ajánlott ingyen használatát visszautasítja, és önkéntesen évenkénti 200 pft. szállásbér fizetésére kötelezte magát. A községi tanács ily tevékeny és erélyes főnök érdemeinek némi elismerésül, annak szállását kockatalajokkal kirakítja, és erre, valamint egyéb lakdiszítésekre 2800 pftnyi összeget ajánlott fel.

* Városunkban köztisztelőben állott eddigi gymnasiumi igazgató Purgstaller József ur, f. h. 10-én búcsót vett tőlünk, hogy mind újon választott tartományi főnök Pesten a kegyesrendiek ügyeit vezérelje. Mint ember és mint író mindenütt tiszteletet gerjesztvén, kívánjuk, hogy e jeles férfi elfoglalandó székén a legjobb sikert arassa, és itteni sok tisztelőit emlékezetébe zárja. — Ngs. Purgstaller ur helyét az itteni főgymnasiumnál f. t. Suhajda Sándor ur mint igazgató foglalandja el. Rectornak Wengritzky tanár ur választott meg. Hartl tanár ur alkalmasint Pestre fog áttétetni.

* A gazdasági egyesület multkori választmányi gyűlésében egy helytartósági leirat vétetett tanácskozásba a madarak ellen elkövetett pusztítások tárgyában. Kétséget nem szenved, hogy az éneklő, és más, nemcsak kedvtelésünkre hanem hasznunkra is szolgáló madarak, az emberben félszkelő bizonyos pusztítási vágyból mindinkább megtizedelteknek. Minden kontárvadász, ha egyebet nem tud, kimegy sármányt, cinegét, pinyökét, pacsirtát, fecskét, hortulanereket, rigókat stb. lőni, melyek saját életfentartásukra töméntelen rovarokat pusztítanak. Bizonyos, hogy hernyók és más pusztító férgek az utolsó időben többnyire azért szaporodtak el annyira, mert a jótermészetű madarak iránt semmi kímélettel nem viseltetünk. A gazdasági egyesület azért a helytartósághoz fog folyamodni, hogy ezen kegyetlenségnek végevetessék; ellenben hogy kányák, keselyűk, varjúk, s más ragadozó és kártékony madarak kiirtása ajánltassék, — ha kell, díjak kitűzése által is, mint volt hajdanában, midőn bizonyos számú ily madárfej a község házára hozatala jutalmaztatott.

* Felsőbb helyről azon kérdés tétetett, vajjon nem volna-e tanácsos a rongyszedőknek, kik most valóságos cserekereskedést űznek, és a házaló kereskedés jogaiba átesapnak, meghagyni, ezentúl a megvásárolt rongyokat készpénzben kifizetni. Ezen kérdésre az itteni kereskedelmi kamara ily véleményt adott: hogy a rongyszedés e tartományban legrégebb idő óta a legszegényebb emberek által történik, kik a parasztnak mindenféle rövid árut, mire neki házában szüksége van, rongyokért kiszolgálják. Ezen emberek a városi kalmároktól hitelbe kapják a csere árút, és soha sem volna képesek, a rongyokat pénzzel kifizetni, a mit a paraszt, kinek ugyis mindenféle aprólékos portékára szüksége van, nem is kíván. Csupán csak a katonai végvidéki ezredekben a rongyszédési jog haszonbérbe van adva, az ezred kerületének valamely kalmárjának, és így csak annak van joga az illető kerületben rongyokat szedni vagy emberei által szedetni. A kamara az említett cserekereskedést nem csak meghagyandónak, sőt a papirgyártás érdekében fentartandónak is mondja; a házaló kereskedés szempontjából történhet ellenvetést sokkal alárendeltebbnek vallván, mintsem ily fontos iparág, mint a papirgyártás nehézséggel küzdjön.

* A lunkányi hidegvíz-gyógyintézet részvénytársulata szeptember 12-ére közgyűlést hirdetett Temesvárra, hogy — miután a társaság vagyona szenvedőlegesen állapotban van, — a felosztás módja iránt határozat hozassék. Az alapszabályok értelmében egy érvényes határozat a jelenlévők négy ötöd része által hozható. Az elnök és fejedelmi biztos ur azomban csak 3 szavazatra képes részvényt találtat elő — azok közül is egyike mintegy brachiummal vitetett a gyűlés termébe, — minél fogva a gyűlést nem tartathatott. Bezzeg aztán az utcán, és útfelben kérdések fognak támasztatni, vajjon mikint kármentesítetnek a lunkányi részvényesek! Még csak azt teszük hozzá, hogy egyik hitelezőnek már bírói végrehajtás van engedményezve szeptember 13-ára; és hogy, ha a hitelezők nem is osztozkodnának a társulat vagyonában, ezt eső, viharok, és más elemek fogják emészteni, miután azok ellen oly rosszul óvattak, hogy már is e végett tetemes kárt szenvedett a társulat.

* Szombaton a városi községtanács ülésében határozott, hogy az eddig a Józsefvárosban tartott évi országos vásárok, ezentúl a régi vásártéren a bécsi kapu előtt tartassanak.

Kereskedelmi hírek.

Szanádról azt írják nekünk f. h. 9-éről, hogy ott a kereskedés rendkívüli pangásban van; annak oka abban rejlik, hogy az árak mindjárt a mult hó első napjaiban a 16 fts áról hirtelen egész 21 fttig felmentek, jelenlegi 18 frnyi áráért a termesztők vonakodnak eladni, azt várják t. i. hogy az ár ha nemis 21 de legalább 20 frtra szökjön fel. Kukorica termésünk kitünő jó lehet, és így annak folytán az árpa és zab is kevés vevőnek örvend, vidékiünkön a zab 8 fr. árpa 8 frt. 15 kr. első minőségűek. Kereskedők meglehetősen számmal vagynak, hanem a vételtől többnyire idegenkednek.

Terményárak

a kereskedelmi kamara jegyzetei szerint pengő pénzben.

Mérőnkint	ft.	kr.	Mérőnkint	ft.	kr.
Buza, első minőség	3	30	Árpa, csekélynemű	1	30
" csekélynemű	3	—	Zab, legjobb	1	24
Kétszeres legjobb	2	24	" gyengébb	1	12
" csekélynemű	1	48	Tengeri	2	36
Rozs, legjobb	1	48	Bab	4	—
" közönséges	1	30	Burgonya	4	—
Árpa, legjobb	1	36			

A temesvári mult hetivásárra mintegy 2000 mérő gabona hozott. Csak kivételesen fordul olyan elő, mely meg nem ázott. Színre és minőségre mind alább való a tavainál.

Szerkesztői távirtda.

B. A. urnak Kikindán. Reményünk nem csalt, hogy meg fog tisztelni. A levelezést kérjük, az uti jegyzeteket köszönjük és adni fogjuk. Nagyobb részleteket is szívesen vennők.

K. E. urnak Rittbergen. Költeményeket nem közöl a Delejtű, de levelezést igen szívesen.

Gerlei Ákos urnak Lugoson. Bocsássa meg az elővett rövidítéseket. Tényeket, és valóságos adatokat kérünk jövőbeli leveleiben. Abban önnel teljesen egyetértünk, hogy a Bánság majdnem valamennyi falujában találkozik néhány magyar, még pedig az intelligentiához tartozó, ki saját vidékének érdekeiről levelezhetne nekünk; — de mikor sokan azt hiszik, hogy utolsó gondjuk is nagyobb, mintsem a nyilvánosság közlönyeit, annyi bajnak orvosolják, támogassák!

Szontagh Dániel urnak Alsó-Kubinban. Igéretével igen nagyon megörvendezt. Ezért, valamint gondoskodó közbejárásáért Rózsahegyen legszívesebben köszönetünket.

H. Ra fael urnak Brassóban. Szíves ajánlatát egész terjedelmében elfogadjuk. A látogatást illetőleg ön kitalálta érzelmünket. Többet magán levéllel.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.